

Standpunktvurdering

En standpunktkarakter skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 02.03.2022

Standpunktkarakterene utgjør størsteparten av karakterene på vitnemålet, og har derfor stor betydning for elevenes inntak til videregående opplæring, opptak til videre studier og for framtidig arbeidsliv.

Ressurser

[Kjennetegn på måloppnåelse](#)

[Vurdering i kroppsøving](#)

[Vurdering i matematikk etter 10. trinn](#)

[Kompetansepakke – modul om vurdering](#)

[Webinar om standpunktvurdering våren 2022](#)

[Standpunktvurdering i skolen – en beskrivelse av nåsituasjonen](#)

[Sluttvurdering i norsk, samisk som førstespråk og norsk tegnspråk](#)

Regelverk

Lærerne skal fastsette standpunktkarakterer ut fra forskrift til opplæringsloven kapittel 3, forskrift til friskoleloven kapittel 3 og rundskriv om individuell vurdering Udir-2-2020.

Hovedpunkter

- Standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samla kompetansen eleven har ved avslutning av opplæringen.
- Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. Når det gjelder Kunnskapsløftet 2020 skal kompetansemålene forstås i lys av teksten "Om faget" i læreplanen.
- Eleven skal få mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter.
- Kompetanse som eleven har vist i løpet av opplæringen, er en del av vurderingen når standpunktkarakteren skal fastsettes.
- Eleven skal vite hva det blir lagt vekt på i fastsetting av standpunktkarakter.
- Forutsetninger, fravær, orden og oppførsel skal ikke inngå i vurderingen. Innsats skal bare være en del av vurderingen i fag hvor det står spesifikt i læreplanen.

Hva betyr "den samla kompetansen?"

Forskriften bruker begrepet «den samla kompetansen». Det innebærer at læreren skal gjøre en vurdering av elevens samlede kompetanse ved fastsettelsen av standpunktkarakteren, basert på kompetansemålene i læreplanen. Læreren har ikke anledning til å vurdere sluttkompetansen til eleven bare på grunnlag av noen utvalgte kompetansemål. Å vurdere samlet kompetanse betyr at læreren må løfte blikket fra ett og ett kompetansemål og se dem i sammenheng.

Kompetansebegrepet

Kompetanse å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.

[Mer om kompetansebegrepet](#)

Standpunktvurdering forutsetter god læreplanforståelse. Det er en helhet i læreplanen og de ulike delene henger sammen. I forskriften er det tydeliggjort at kompetansemålene i Kunnskapsløftet 2020 skal forstås i lys av teksten «Om faget» i læreplanen. Teksten om faget gir en innramming for å tolke kompetansemålene i læreplanen. Alle kompetansemålene er utledet av kjerneelementene, og kjerneelementene er derfor med på å gjøre det tydelig hva som utgjør den samla kompetansen i faget. Videre knytter teksten om faget læreplanen til overordnet del av læreplanverket, som er felles for alle læreplaner. De nye læreplanene har en fagspesifikk omtale av standpunktvurdering som skal støtte læreren i arbeidet med standpunktvurdering. Teksten bygger bro mellom læreplanen i fag, overordnet del og forskriftens bestemmelser om standpunktvurdering.

I arbeidet med standpunktvurdering er det altså viktig å forstå sammenhengen i de nye læreplanene. Se støtte til å forstå de nye læreplanene.

For læreplanene i Kunnskapsløftet 2006 gir formålet og hovedområdene i faget læreren hjelp til å se kompetansemålene i sammenheng og forstå hva samlet kompetanse i faget er.

Hva betyr "å vise kompetanse på flere og varierte måter?"

For å fastsette standpunktkarakter, må læreren ha tilstrekkelig kunnskap om elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen. Det betyr ikke at læreren må gjennomføre en rekke vurderinger eller vurdere elevens kompetanse i hvert enkelt kompetansemål rett før hun eller han fastsetter standpunktkarakteren.

Siden læreplanen i et fag omfatter ulike kompetansemål skal eleven få anledning til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter. Læreren skal legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter. I de nye læreplanene inkluderer dette også forståelse, refleksjon og kritisk tenking i ulike sammenhenger. Dette er omtalt i den fagspesifikke teksten om standpunktvurdering i de nye læreplanene.

Informasjon om elevens kompetanse kan være basert på for eksempel

- observasjoner
- samtaler og dialog
- diskusjoner
- fremføringer

- ulike typer muntlige og skriftlige elevarbeider
- læringslogger

En standpunktkarakter fastsatt på én prøve vil normalt ikke være tilstrekkelig for å vurdere elevens samlede kompetanse. Det er heller ingen fag hvor eleven kun skal vise kompetansen sin kun skriftlig, muntlig eller praktisk.

Betydningen av underveisvurdering for standpunktkarakteren

Kompetansen eleven har vist i faget i løpet av opplæringen er en del av grunnlaget for vurderingen når læreren skal fastsette standpunktkarakteren. Læreren må altså ikke utelukkende fastsette standpunktkarakteren på bakgrunn av kompetanse eleven har vist ved avslutningen av opplæringen.

Eleven har vist kompetanse og progresjon i faget gjennom den løpende underveisvurderingen. Dette er en del av vurderingsgrunnlaget læreren har. Læreren må vurdere i hvilken grad den kompetansen eleven har vist underveis, gir relevant informasjon om kompetansen til eleven ved avslutningen av opplæringen. Læreren skal bruke sitt faglige skjønn til å gjøre en samlet vurdering av elevens kompetanse ut fra kompetansemålene i læreplanen for faget.

I opplæringen veksler ofte læreren mellom å vurdere elevens kunnskaper, ferdigheter og kompetanse i de ulike delene av faget hver for seg og i sammenheng. I standpunktvurderingen skal læreren imidlertid se etter hvilken samlet kompetanse eleven har oppnådd ved avslutningen av opplæringen i faget.

Læreren må planlegge slik at elevene ved avslutningen av opplæringen har kompetanse i de ulike delene av faget, og dermed også har mulighet til å kunne mestre utfordringer og se sammenhenger i faget som helhet.

Læreren kan ikke fastsette en standpunktkarakter ut fra et karaktergjennomsnitt basert på vurderinger gitt gjennom opplæringen.

Dialog med elevene

Å skape god sammenheng mellom underveisvurderingen og standpunktvurderingen handler mye om at lærere er i dialog med elevene om utviklingen deres i faget. Det innebærer blant annet elevene vet hva som er

forventet underveis og på slutten av opplæringen, og at de får veiledning om videre læring for å øke kompetansen sin.

Forutsigbar vurdering

I forskriften står det at «Eleven skal vere kjend med kva det blir lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter.» At elevene tidlig i opplæringen blir kjent med hva som er forventet av dem, bidrar til en forutsigbarhet for elevene.

Det kan være hensiktsmessig å bruke flere konkrete eksempler som uttrykker hvordan samlet kompetanse kan se ut mot slutten av opplæringen som utgangspunkt for samtale med elevene. Dette kan for eksempel være skriftlige eller fysiske produkter, video fra fagsamtaler, framføringer med tidligere elever eller kjennetegn på måloppnåelse

Formålet med underveisvurderingen er å fremme læring og bidra til lærelyst. Dette betyr at lærerens behov for å innhente informasjon om elevens sluttkompetanse ikke skal gå på bekostning av et godt læringsmiljø der det er trygt å prøve og feile.

For at skolen skal kunne oppfylle formålet med opplæringen, har eleven ansvar for å delta i opplæringen. På den måten får læreren mulighet til å veilede og tilrettelegge for videre læring, og samtidig få oversikt over hvilken kompetanse eleven har, også når opplæringen nærmer seg slutten. For høyt fravær kan gjøre at eleven ikke får standpunktkarakter. Les om fraværsgrenser i videregående opplæring

Forskjellen på standpunkt og eksamen

Både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer skal gi informasjon om kompetansen til eleven ved avslutningen av opplæringen i faget. De to karakterene er ulike uttrykk for sluttkompetanse, der rammene for karakterene er ulike. Dermed

er karakterene heller ikke direkte sammenlignbare.

Standpunktkarakteren er et uttrykk for elevens samlede kompetanse. Eleven skal ha mulighet til å vise kompetanse på flere og varierte måter for at læreren skal få tilstrekkelig kunnskap om elevens samlede kompetanse. Standpunktkarakteren er derfor basert på et bredere vurderingsgrunnlag over lengre tid, enn det som er tilfelle for eksamenskarakteren.

Eksamenskarakteren er et uttrykk for den kompetansen eleven viser på eksamen. Eksamensoppgaven skal derfor gi kandidaten anledning til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig. Hvor stor del av læreplanen eksamensoppgaven dekker vil kunne variere blant annet ut fra eksamensform, tidsramme og hvordan kompetansemålene er formulert i læreplanen.

Tolkningsfellesskap

Det er viktig at standpunktvurderingen er rettferdig. Vurderingspraksis blant lærerne må derfor bygge på en felles forståelse av den samlede kompetansen som er beskrevet i læreplanen, og hva som kjennetegner kompetanse på ulike nivå (karakterer). Systematiske diskusjoner og erfaringsdeling innad og på tvers av skoler er viktig i arbeidet med å utvikle felles forståelse av kompetanse og faglig vurderingsskjønn.

[Les om hvordan utvikle et tolkningsfellesskap om standpunkt](#)

Klage

Klager på standpunktkarakter i fag utgjør en stor andel av klagesakene i grunnskolen og videregående opplæring, og det er variasjoner i praksis rundt oppfølgingen av klagen. Klage på vurdering er regulert i kapittel 5 i forskrift til opplæringsloven og forskrift til friskoleloven. For å bidra til mest mulig lik praksis har vi laget en [veiledning om behandling av klager på standpunktkarakterer i fag](#).